N:o 95.

Ank. till Riksd. kansli den 8 maj 1899, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtande åt aktiebolaget Gellivare Malmfält af kronan tillhörig mark i Norrbottens län m. m.

(I. A.)

Under åberopande af bilagdt utdrag af protokollet öfver finansärenden den 14 nästlidne april har Kongl. Maj:t i en samma dag aflåten proposition (n:o 84) föreslagit Riksdagen medgifva,

dels att af den kronan vid afvittringen i Gellivare socken tillfallna öfverloppsmark finge till aktiebolaget Gellivare Malmfält på arrende under en tid af femtio år upplåtas det område, som, innefattande en areal af 619,784 hektar, funnes omförmäldt i bolagets skrift af den 8 december 1898 och å den vid samma skrift fogade karta till sina gränser närmare angifvet — dock med undantag af dels sådana delar af området, hvilka till äfventyrs redan blifvit af kronan i vederbörlig ordning upplåtna till andra, dels ock den del af området, som i jernvägsstyrelsens utlåtande den 17 mars 1898 uppgifvits vara för jernvägens behof erforderlig och som å den vid sagda utlåtande fogade ritning innefattades inom de med bokstäfverna d, e, f, g, h, i, s, d beteckade linier, med rätt för bolaget att såsom hittills å sistnämnda del af området afgiftsfritt begagna den mark, hvilken af bolagets redan befintliga byggnader upptoges eller som

kunde komma att ytterligare tagas i anspråk för byggnader, som bolaget framdeles kunde få styrelsens tillstånd att uppföra, dock mot förpligtelse för bolaget ej mindre att i fråga om användningen af berörda mark underkasta sig samma bestämmelser, som i liknande fall af styrelsen plägade fastställas för andra trafikanter, hvilka fått mark af jernvägsområde sig upplåten, än ock att till styrelsen återställa samma mark, i den mån den blefve för bolagets malmlastning obehöflig eller kunde för jernvägens anläggningar erfordras — samt under följande vilkor:

att bolaget skulle för ifrågavarande mark årligen senast den 14 mars erlägga arrende till belopp, som Kongl. Maj:t på gemensamt förslag af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län, öfverjägmästaren i Norrbottens distrikt och bergmästaren i norra bergmästaredistriktet bestämde för en tid af tio år i sänder;

att hus och byggnader, som vid den tid, då bolagets arrenderätt inträdde, funnes vara utan särskild från kronans sida gjord upplåtelse på området uppförda af andra än bolaget, under arrendetiden finge af egarne bibehållas tillika med nödigt tomtutrymme, hvilket senare i händelse af tvist skulle bestämmas af Kongl. Maj:ts befallningshafvande, mot det att egarne till bolaget erlade årlig afgäld, motsvarande den del af den bolaget åliggande arrendeskilling, som å tomten belöpte efter förhållandet mellan dennas areal samt hela det till bolaget upplåtna områdets ytinnehåll, dock med skyldighet för innehafvare af dylik lägenhet att afträda densamma, derest sådant kunde finnas erforderligt, vare sig med hänsyn till bolagets behof af utrymme för sin rörelse, af helsovårdshänsyn eller för åstadkommande af ordnad byggnadsverksamhet; skolande egare af sådan lägenhet jemväl vara skyldig att afträda densamma i det fall, att å lägenheten inhystes personer, hvilka förde ett sådant lefnadssätt, att fara deraf uppstode för allmän ordning och sedlighet;

att i sistberörda fall lägenhetens egare skulle vara skyldig afträda densamma utan lösen, dock med rätt att inom viss, af Kongl. Maj:ts befallningshafvande bestämd tid bortföra af honom derå uppförda byggnader, hvaremot i öfriga fall lösen för byggnadernas värde skulle af bolaget erläggas samt vid brist af åsämjande bestämmas af gode män; skolande det tillkomma Kongl. Maj:ts befallningshafvande att i händelse af tvist afgöra fråga om skyldighet att afträda lägenhet i fall, som i denna och nästföregående punkt omförmäldes;

att hvad i § 3 mom. 1 af gällande grufvestadga funnes föreskrifvet icke måtte ega tillämpning å hus, tomtplats eller trädgård, som befunnes å det till bolaget upplåtna område, derest icke Kongl. Maj:ts befallningshafvande i särskildt fall funne sådana omständigheter föreligga, att in-

mutning icke finge ske närmare någon viss, på området befintlig byggnad, tomtplats eller trädgård, än hvad omförmälda § i grufvestadgan angåfve;

att, om bolaget nedlade grufrörelsen eller bedrefve densamma i väsentligen minskad omfattning, det skulle ankomma på Kongl. Maj:t att förklara bolagets arrenderätt upphäfd antingen helt och hållet eller till någon del af området, hvarjemte, för den händelse grufdrift af annan än bolaget komme att idkas inom området och för sådan af annan idkad grufdrift utrymme utöfver sedvanliga utmål visade sig behöfligt, Kongl. Maj:t måtte ega bestämma, att bolaget skulle afstå hvad som för ändamålet kunde anses erforderligt och skäligt; skolande i fall, som i denna punkt afsåges, proportionerlig minskning af bolagets arrendeafgift ega rum;

att bolaget skulle vara skyldigt att utan särskild ersättning af området afstå hvad som enligt Kongl. Maj:ts bepröfvande kunde finnas erforderligt för anläggning af allmän väg eller till utrymme för jernväg eller för dess drift erforderliga anläggningar och anordningar;

att, om af anledning, som förut icke blifvit nämnd, det nu eller framdeles skulle visa sig angeläget, att någon sådan del af området, som för bolaget icke vore oundgängligen behöflig, från bolagets arrenderätt undantoges, bolaget skulle vara skyldigt att underkasta sig Kongl. Maj:ts bestämmande härutinnan;

att bolaget skulle öfvervaka, att åverkan icke skedde å den växande skogen inom området, samt i sin mån söka att till laga ansvar befordra dem, som till dylik åverkan gjorde sig skyldiga;

att bolaget på grund af nu ifrågavarande arrende icke skulle ega annan rätt till skogen å området, än att bolaget måtte dels, efter anvisning af vederbörande skogstjensteman och, derest från skogsvårdens synpunkt hinder icke mötte, erhålla nödigt byggnadstimmer till pris, som af domänstyrelsen bestämdes, dels ock afrödja skog, som funnes å tomtplats, mot ersättning, som domänstyrelsen likaledes bestämde;

att bolaget skulle tillhandahålla Kongl. Maj:ts befallningshafvande erforderliga medel för aflönande af den polisstyrka, som till ordningens vidmagthållande å Malmberget och närmaste derintill belägna område af Kongl. Maj:ts befallningshafvande förordnades;

att den enligt gällande grufvestadga jordegare tillhörande rätt beträffande fyndigheters tillgodogörande icke på grund af nu ifrågavarande arrende måtte tillkomma bolaget;

att bolagets arrenderätt icke finge af bolaget å annan öfverlåtas, med mindre Kongl. Maj:t sådant medgåfve; samt

att bolaget, innan det till upplåtelse på arrende föreslagna området finge af bolaget tillträdas, skulle hafva genom lagligen gällande handling, som till Kongl. Maj:ts befallningshafvande öfverlemnades, förbundit sig ej mindre att afstå från samtliga de bolaget tillhöriga inmutningar, hvilkas inmutningspunkter vore belägna inom gränserna för nedan omförmälda, å den af ingeniören H. Wennerström under januari månad år 1898 upprättade karta med litt. x betecknade område, än äfven att i fråga om sina öfriga inmutningar vid blifvande utmålsläggningar icke begära, att gränserna för något utmål sträcktes in å nyssnämnda område;

dels att det i bolagets skrift den 29 maj 1897 omförmälda, å den vid skriften fogade karta med litt. x betecknade, af ingeniören Wennerström under januari månad år 1898 å karta planlagda område om 145,192 hektar måtte — med undantag af den del af området, som jernvägsstyrelsen enligt dess utlåtande den 17 mars 1898 af anförda skäl ansett böra för kronans räkning bibehållas och som å den vid samma utlåtande fogade ritning innefattades inom de med bokstäfverna v, s, k, o, l, r, q, v betecknade linier — från kronans mark afskiljas samt i hufvudsaklig enlighet med omförmälda, af Wennerström uppgjorda regleringsplan, sedan en lämplig tomt till bostadsplats för en skogsbevakare afsatts, fördeladt i tomter, för bebyggande åt enskilde med eganderätt upplåtas under iakttagande,

att förslag till köpeskilling för de särskilda tomterna skulle, samtidigt för alla tomterna, uppgöras af vederbörande revirförvaltare och en af Kongl. Majts befallningshafvande utsedd person, hvarvid särskildt värde borde åsättas å tomt befintlig skog och särskildt värde sjelfva jorden; skolande värderingsmännen, der de stannade i olika meningar rörande värdet af någon tomt, till tredje värderingsman tillkalla någon af de utaf länets landsting eller hushållningssällskap utsedde uppskattningsmän för arrendevärderingar;

att tomt derefter finge af Kongl. Majt:s befallningshafvande till pris, motsvarande minst den på nämnda sätt föreslagna köpeskillingen, upplåtas till den, som hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande anmälde sig till erhållande af sådan tomt och dervid erlade värdet för å tomten befintlig skog jemte en femtedel af köpeskillingen för jorden;

att den, åt hvilken tomt upplätes, skulle vara skyldig att under iakttagande af de särskilda föreskrifter, som med afseende å områdets ordnande och bebyggande kunde varda honom af Kongl. Maj:ts befallningshafvande vid upplåtelsen meddelade, inom två år från upplåtelsen hafva å tomten påbörjat samt inom ytterligare tre år fullbordat boningshus, salubod eller annan dermed jemförlig byggnad, vid äfventyr, om det försum-

mades, att tomtinnehafvaren skulle vara sin rätt till tomten och den derför erlagda andel af köpeskillingen förlustig;

att tomtinnehafvare skulle vid enahanda äfventyr, sedan han inom den förelagda tiden af fem år fullgjort hvad honom i fråga om tomtens bebyggande ålegat, sist vid utgången af nämnda tid vara skyldig erlägga återstoden af köpeskillingen; samt

att, sedan byggnadsskyldigheten blifvit behörigen fullgjord och köpeskillingen till fullo guldits, köpebref å tomt skulle af Kongl. Maj:ts befallningshafvande för tomtinnehafvaren utfärdas;

dels ock att köpeskillingarne för tomterna å sistberörda område, efter afdrag af kostnaden för den af ingeniören Wennerström i januari månad år 1898 uppgjorda regleringsplan jemte beskrifning öfver området, finge, tills vidare, och intill dess annorlunda kunde varda af Kongl. Maj:t bestämdt, användas till bestridande af sådana utgifter, som funnes erforderliga för områdets behöriga ordnande, samt för sådant ändamål, till en början och innan municipalsamhälle på platsen bildats, af Kongl. Maj:ts befallningshafvande disponeras för att, när municipalstyrelse kommit till stånd, omhändertagas af denna.

Till ofvannämnda statsrådsprotokoll har föredragande departementschefen, jemte redogörelse öfver hvad som i ärendet förekommit och föranledt den af Kongl. Maj:t till nästlidet års Riksdag aflåtna proposition i detta ämne, samt med erinran, att Riksdagen i skrifvelse den 14 maj 1898 tillkännagifvit, att kamrarne i afseende å nämnda proposition stannat i olika beslut, i följd hvaraf frågan för den riksdagen förfallit, vidare anfört följande.

I skrift af den 25 juli 1898 hade aktiebolaget Gellivare Malmfält anhållit, att från det område på eller i närheten af Gellivare Malmberg, som jernvägsstyrelsen begärt att få till sig upplåtet, måtte undantagas den areal, hvarpå bolagets kajer och skrädhus vore belägna, jemte skäligt utrymme utanför sjelfva byggnaderna, samt att nyttjanderätt till den sålunda undantagna marken måtte till bolaget upplåtas.

Till stöd härför hade bolaget framhållit, att en anordning, hvarigenom bolaget skulle hafva dispositionen öfver lastkajer och skrädhus, men styrelsen öfver den mark, hvarå dessa byggnader vore belägna, icke skulle vara ändamålsenlig, i ty att ett dylikt sambruk enligt bolagets förmenande oundvikligen skulle leda till slitningar och tvister, som onödigtvis komme att försvåra bolagets arbete. Särskildt skulle, såsom bolaget ansåge, den olägenhet uppkomma, att, derest för bolaget uppstode tillfälligt behof att för något ändamål, exempelvis upplag, använda en jordbit bakom eller vid sidorna af berörda lastkajer och skrädhus, sådant icke skulle kunna ske,

förrän bolaget hunnit utverka sig tillstånd dertill af vederbörande distriktsförvaltning, hvilket åter skulle medföra betydande tidsutdrägt och deraf följande stagnation i rörelsen.

I häröfver infordradt yttrande af den 22 december nästlidet år hade jernvägsstyrelsen anfört följande. Derest ordning och skick skulle kunna inom jernvägens område af dess personal upprätthållas, måste nödvändigtvis styrelsen sjelf ega dispositionsrätt öfver marken inom området äfvensom rätt att bestämma öfver användningen och skötseln af samma mark. Erfarenheten hade gifvit vid handen, att slitningar och tvister ingalunda behöfde uppkomma deraf, att styrelsen innehade eganderätt till mark, som för uppförande af byggnader eller annat ändamål kunde hafva till trafikanter eller andra blifvit upplåten. De tillfälliga behof af upplagsplatser, bolaget antydde, kunde i regel icke antagas uppstå så hastigt, att bolaget icke med något förutseende från dess tjenstemäns sida borde kunna göra ansökan om upplåtelse af för ändamålet erforderlig mark i så god tid, att stagnation i bolagets rörelse icke behöfde uppstå. Om mot förmodan genom oförutsedd händelse någon gång frågan om dylik tillfällig upplagsplats skulle tarfva en skyndsammare behandling, borde vederbörande sektionsbefäl kunna lemna bolaget erforderligt medgifvande tills vidare, intill dess distriktsförvaltningens beslut kunde erhållas. Bolagets begäran om upplåtelse, förutom af det område, som af dess hittills uppförda kajer och skrädhus upptoges, jemväl af skäligt utrymme utanför sjelfva byggnaderna syntes alltför sväfvande. Om upplåtelse af ett till storleken icke angifvet område medgåfves, kunde bolaget komma att behöfva och sålunda såsom skäligt anse så stort utrymme, att svårighet för styrelsen att tillgodose jernvägens egna behof deraf kunde uppkomma.

På grund af hvad sålunda anförts har styrelsen afstyrkt bifall till bolagets förevarande anhållan, hvaremot styrelsen förklarat, att, då lastkajer och skrädhus vore för bolagets rörelse nödvändiga, styrelsen ansåge bolaget böra såsom hittills medgifvas rätt att afgiftsfritt begagna de områden, hvilka af bolagets redan befintliga byggnader upptoges eller hvilka kunde komma att ytterligare tagas i anspråk för byggnader, som bolaget framdeles kunde få styrelsens tillstånd att uppföra, dock mot förpligtelse för bolaget ej mindre att i fråga om användningen af berörda områden underkasta sig samma bestämmelser, som i liknande fall af styrelsen plägade fastställas för andra trafikanter, hvilka fått mark af jernvägsområde sig upplåten, än ock att till styrelsen återställa samma områden, i den mån de blefve för bolagets malmlastning obehöfliga eller kunde för jernvägens anläggningar erfordras.

Vidare hade bolaget i en till Kongl. Maj:t ingifven, den 8 december 1898 dagtecknad skrift andragit hufvudsakligen, att bolaget för att göra allt, som vore bolaget möjligt för underlättande af lösningen af förevarande för så väl bolaget som dess talrika arbetarepersonal ytterligt vigtiga fråga, beslutit sig för att ytterligare inskränka det område, hvilket bolaget anhållit få åt sig upplåtet; att bolaget sålunda afstode från all den mark, som bolaget efter noggrann undersökning och pröfning funnit sig icke under den närmaste framtiden oundgängligen behöfva disponera för ett ändamålsenligt bedrifvande af bolagets rörelse; att, då det område, bolaget i sin först ingifna ansökning anhållit få arrendera, innehölle en areal af 1,370 hektar samt bolaget, på sätt förut nämnts, återkallat samma ansökning i fråga om två egolotter, innefattande tillsammans 146,892 hektar, och nu ytterligare afstode från en areal af 603,324 hektar, allenast en areal af 619,784 hektar återstode af det först afsedda området; samt att bolaget beträffande nämnda återstående område, som funnes med röd färg inlagdt å en bolagets förevarande skrift bilagd karta, vidhölle sin ansökning om upplåtelse för redan angifna ändamål.

Efter det Kongl. Maj:t genom remiss den 16 i sistnämnda månad anbefalt kammar- och kommerskollegierna att efter domänstyrelsens hörande skyndsamt afgifva utlåtande i anledning af bolagets sistberörda skrift, hade kollegierna, med öfverlemnande af domänstyrelsens yttrande, den 21 sistlidne mars inkommit med utlåtande i ärendet.

Domänstyrelsen hade i sitt nyssberörda yttrande dels åberopat sitt i ärendet afgifna utlåtande af den 20 januari 1896, deri styrelsen med vissa smärre modifikationer rörande upplåtelsevilkoren tillstyrkt bifall till bolagets ansökning på det sätt, densamma då blifvit af Kongl. Maj:ts befallningshafvande förordad, dels vidare anfört, att, på sätt den bolagets senaste ansökning bilagda karta utvisade, det område, bolaget nu begärde få åt sig på arrende upplåtet, bestode af mark, belägen dels inom och emellan bolagets utmålsområden, dels omedelbart invid dessa. Med upplysning tillika, att det ifrågavarande markområdet helt och hållet låge inom kronan vid afvittningen i Gellivare socken tillfallen, ännu odisponerad öfverloppsmark, hade domänstyrelsen derför hemstält, att detta område måtte hufvudsakligen på de vilkor, som i Kongl. Maj:ts proposition i ämnet till 1898 års Riksdag funnes omförmälda, åt bolaget upplåtas.

För egen del hade kollegierna anfört följande. Kollegierna funne sig så mycket mindre hafva anledning till erinran om upplåtelse åt bolaget af nu ifrågavarande område, som kollegierna, hvart för sig, i sina förut i ärendet afgifna utlåtanden på anförda skäl tillstyrkt bifall till då förelig-

gande ansökningar af bolaget om upplåtelse för angifna ändamål af väsentligt större områden.

Beträffande de i nämnda proposition angifna vilkor och bestämmelser för den då föreslagna upplåtelsen af mark åt bolaget anförde vid nästlidet års riksdag statsutskottet i sitt i anledning af samma proposition till Riksdagen afgifna utlåtande, att bland berörda vilkor och bestämmelser förekomme föreskrift derom, att, derest hus och byggnader vid den tid, då bolagets arrenderätt inträdde, funnes vara utan särskild från kronans sida gjord upplåtelse på området uppförda af annan än bolaget, egare af sådan lägenhet skulle, i det fall, att å lägenheten inhystes personer, hvilka förde ett sådant lefnadssätt, att fara deraf uppstode för allmän ordning och säkerhet, vara skyldiga att afträda densamma utan lösen. Denna föreskrift, som förefölle utskottet väl sträng, syntes böra ändras derhän, att lägenhetens egare vid afträdandet egde rätt att bortföra af honom uppförda byggnader.

Äfven sådan lägenhet å nämnda område, som blifvit bebyggd efter den 4 augusti 1895, skulle enligt Kongl. Majts förslag afträdas utan lösen. Nämnda dag hade visserligen i Gellivare församlings kyrka upplästs en af Kongl. Maj:ts befallningshafvande utfärdad kungörelse, hvari meddelats varning mot att utan behörigt tillstånd uppföra boningshus och andra byggnader å Malmberget på kronomark, hvars upplåtande åt bolaget vore ifrågasatt, och derjemte erinrats, att de sålunda uppförda husens egare och i främsta rummet egarne af de hus, hvilka hindrade platsens ifrågasatta reglering för en ordnad byggnadsverksamhet, äfventyrade att varda från området afhyste, så fort detsamma för annat ändamål behöfde tagas i anspråk. Denna kungörelse syntes dock hafva utfärdats under förutsättning, att anordningar omedelbart blefve vidtagna för beredande af tillfälle till lämpliga byggnadsplatsers erhållande. Då emellertid lång tid sedan dess förflutit och vid anställande af ökadt antal arbetare å denna ort omständigheterna oemotståndligt framkallat behofvet af nya bostäder, syntes nämnda kungörelse icke nu böra föranleda sådana lägenhetsegares afhysande under så stränga vilkor, som Kongl. Maj:ts förslag innefattade, hvarför desse liksom öfrige lägenhetsinnehafvare, med undantag af de nyss omförmälde, syntes böra ega rätt att vid lägenhetens afträdande erhålla lösen för derå uppförda byggnaders värde.

Bland förenämnda vilkor förekomme vidare, att bolaget skulle aflöna den polisstyrka, som till ordningens vidmagthållande å Malmberget och närmaste derintill belägna område af Kongl. Maj:ts befallningshafvande förordnades. Då sålunda denna polisstyrka helt och hållet vore beroende af länsstyrelsen, syntes det ej böra befaras, att densamma skulle komma

att stå i något underordnadt förhållande till bolaget, men på det att hvarje sken deraf måtte undanrödjas, ansåge utskottet, att i stället för bestämmelsen derom, att polisstyrkan skulle aflönas af bolaget, borde föreskrifvas, att erforderliga medel för sagda polisstyrkas aflönande skulle af bolaget tillhandahållas Kongl. Maj:ts befallningshafvande, så att polismännens aflöning icke komme att utbetalas å bolagets kontor, utan genom länsstyrelsen.

Kollegierna, som på de af statsutskottet anförda skäl funne sig kunna biträda de af utskottet sålunda föreslagna ändringar i vilkoren för ifrågavarande upplåtelse, ville alltså tillstyrka Kongl. Maj:t att i ny proposition föreslå Riksdagen medgifva, att af den kronan vid afvittring i Gellivare socken tillfallna öfverloppsmark måtte till aktiebolaget Gellivare Malmfält på arrende under en tid af femtio år upplåtas det område, som, innefattande en areal af 619,784 hektar, funnes omförmäldt i bolagets skrift af den 8 december 1898 och å den vid samma skrift fogade karta till sina gränser närmare angifvet, dock med undantag af dels sådana delar af området, hvilka till äfventyrs redan blifvit af kronan i vederbörlig ordning upplåtna till andra, dels ock den del af området, som i jernvägsstyrelsens utlåtande den 17 mars 1898 uppgifvits vara för jernvägens behof erforderlig och som å den vid sagda utlåtande fogade ritning innefattades inom de med bokstäfverna d, e, f, g, h, i, s, d betecknade linier, samt under de i omförmälda proposition till 1898 års Riksdag upptagna vilkor, dock med de ändringar i dessa vilkor, som af statsutskottet vid samma Riksdag ifrågasatts.

Med förmälan att frågan om ordnande af bosättningsförhållandena vid Gellivare Malmberg och särskildt den del af frågan, som anginge upplåtelse under eganderätt af byggnadstomter åt enskilde, kräfde en snar lösning och att representanter för arbetarne vid Malmberget fått tillfälle att vid sammanträde inför Kongl. Maj:ts befallningshafvande uttala sig i ämnet, hade vidare Kongl. Maj:ts befallningshafvande i skrifvelse den 8 december 1898, med bifogande af en af vederbörande bergmästare upprättad karta till upplysning om hvilka inmutningar funnes å det, af ingeniören Wennerström planlagda område, redogjort för hvad vid berörda sammanträde förekommit och i öfrigt lemnat en framställning af hvad som synts Kongl. Maj:ts befallningshafvande vara att andraga med hänsyn till spörsmålet, huruvida vid en förnyad proposition i ämnet någon ändring kunde vara önskvärd i de vilkor och bestämmelser, som för ifrågakomna jordupplåtelse föreslagits.

Dervid hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande anfört hufvudsakligen följande. Kongl. Maj:ts befallningshafvande hölle, i likhet med de vid omförmälda sammanträde närvarande arbetarerepresentanter, före, att syftet

med uppkomna tomtupplåtelser, hvilket väsentligen vore att bereda tillfälle för arbetare samt yrkes- och näringsidkare vid Malmberget att förvärfva egna hem, bäst skulle vinnas genom tomternas upplåtande under eganderätt, men ansåge tillika nödigt, att vid tomtupplåtelserna vissa grundsatser och regler tillämpades för att så vidt möjligt förekomma, att tomterna öfverginge till personer, som, utan att ega någon som helst i yrke eller sysselsättning grundad anknytning till platsen, blott i spekulationssyfte ville förvärfva lägenheter derstädes. Ett medel till motverkande af dylika spekulationer låge deri, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande vid tomternas afyttrande ej vore ovilkorligt förbunden att antaga ett högre köpeanbud framför ett lägre, der Kongl. Maj:ts befallningshafvande funne antagandet af det lägre anbudet mera öfverensstämmande med upplåtelsernas hufvudändamål. Till vinnande af samma syfte syntes ett bestämdt företräde till inlösen af tomt kunna lemnas den, som derå redan hade uppfört boningshus af bättre, icke provisorisk beskaffenhet. Vidare borde i allmänhet icke mer än *en* tomt upplåtas åt en och samma person, en regel, som dock ej borde gälla bland arbetarne bildade bostadsföreningar, hvilka, derest de med hänsyn till bestämmelserna i deras reglementen kunde anses lämpade att på ett fullt betryggande och rigtigt sätt genomföra sin uppgift, borde till tomtinköp njuta skälig företrädesrätt. Innan ännu köpebref erhållits å tomt, borde densamma icke få till annan öfverlåtas utan Kongl. Maj:ts befallningshafvandes medgifvande. Från nu angifna synpunkt ansåge Kongl. Maj:ts befallningshafvande det jemväl vara välbetänkt, att icke alla tomterna, derest sådant kunde ifrågakomma, genast afyttrades, utan att en del af dem tills vidare reserverades för den händelse, att staten möjligen sjelf skulle vilja å platsen uppföra bostäder, som sedan finge af arbetare genom amortering inlösas. De ordalag, hvari Kongl. Maj:ts omförmälda proposition till 1898 års Riksdag varit affattad, syntes väl medgifva Kongl. Maj:ts befallningshafvande att vid upplåtandet af tomter förfara och laga efter omständigheterna på sådant sätt, som af det nu anförda betingades, men Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade dock ansett sig böra särskildt framhålla förenämnda grundsatser och regler, för den händelse desamma skulle finnas vara i ett eller annat hänseende origtiga eller ock särskilda och uttryckliga bestämmelser i en eller annan punkt kunde finnas erforderliga.

Beträffande bestämmelserna om den byggnadsskyldighet, som skulle åligga blifvande tomtinnehafvare, hade arbetarnes representanter vid sammanträdet inför Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansett, att, i enlighet med hvad statsutskottet vid 1898 års Riksdag föreslagit, de tider, inom hvilka tomtinnehafvare skulle hafva å sin tomt påbörjat och fullbordat boningshus, salubod eller annan dermed jemförlig byggnad, lämpligen borde

utsträckas till respektive två och tre år. I fråga om påföljderna för försummad byggnadsskyldighet syntes upplåtelsevilkoren billigtvis böra ändras derhän, att i intet fall större andel af köpeskillingen för tomt än en femtedel blefve genom dylik försummelse förverkad; och kunde enligt Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande sådan ändring enklast ske på det sätt, att den andel af köpeskillingen för jorden, som vid upplåtelsen skulle erläggas, bestämdt fixerades till en femtedel. Den föreslagna bestämmelsen om äfventyret för underlåtenhet att efter fullgjord byggnadsskyldighet inbetala återstående ogulden köpeskilling kunde synas gifva anledning till tvekan beträffande tidpunkten för de stadgade påföljdernas inträdande, men enligt Kongl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning vore denna bestämmelse att tolka så, att påföljderna icke skulle inträda förr än vid den medgifna byggnadstidens utgång.

Vid förutnämnda sammanträde inför Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade uttalats den önskan, att köpeskillingarne för tomterna måtte få komma det samhälle, som å det för reglering afsedda området skulle bildas, till godo och användas till åtgärder för dettas ordnande, såsom till reglering af gator och andra allmänna platser, till torrläggning af sankmark inom området m. m. Derjemte och med hänsyn till det allmänna gagnet af dessa och liknande ändamål samt önskvärdheten deraf, att de åtgärder, som med ifrågavarande medel kunde befrämjas, måtte blifva i möjligaste mån redan i och med tomtupplåtelsernas första början vidtagna, hade vid sammanträdet hemstälts, huruvida icke, i den mån upplåtelser komme att ske, statsverket kunde låta till användning för samhällets behof omedelbart anvisa hvad som motsvarade beloppet af de vid dessa upplåtelser betingade köpeskillingarne, oafsedt att blott viss andel af dessa inbetalts, hvarefter de belopp, som statsverket sålunda kunde komma att förskjuta, sedermera skulle ersättas af köpeskillingarne, när dessa i sin helhet inflöte. Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som ansåge de sålunda framstälda önskningarna vara högeligen behjertansvärda, tillstyrkte lifligt hvad härutinnan andragits och föresloge att, i händelse af bifall till ifrågavarande begäran, medlen till en början och innan egentligt municipalsamhälle på platsen bildats finge af Kongl. Maj:ts befallningshafvande disponeras för att, när municipalstyrelse kommit till stånd, omhändertagas af denna.

Sedan Kongl. Maj:t genom remiss den 16 december 1898 anbefalt kammar- och kommerskollegierna att efter domänstyrelsens hörande skyndsamt afgifva utlåtande jemväl öfver Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förevarande framställning, hade kollegierna den 21 sistlidne mars inkommit

med det sålunda infordrade utlåtandet och dervid tillika öfverlemnat domänstyrelsens yttrande i ärendet.

Domänstyrelsen hade förklarat sig icke hafva något att erinra mot hvad Kongl. Maj:ts befallningshafvande i sin nu ifrågavarande framställning andragit och hemstält.

Jemväl kollegierna hade förmält sig i hufvudsak dela de åsigter, som i Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förevarande framställning uttalats. I några punkter hade dock kollegierna funnit sig föranlåtna att mot hvad Kongl. Maj:ts befallningshafvande anfört och föreslagit göra några erinringar.

Sålunda hade kollegierna, ehuru det syntes antagligt, att hvad som anförts om önskvärdheten deraf att de inflytande köpeskillingarne för tomter komme det blifvande arbetaresamhället till godo skulle visa sig befogadt, likväl funnit betänkligheter möta, att i frågans nuvarande läge, utan närmare utredning om det blifvande samhällets behof, och innan någon erfarenhet vunnits om köpeskillingarnes belopp, en föreskrift skulle meddelas derom, att köpeskillingarne i deras helhet ovilkorligen skulle för samhällets behof användas, likasom kollegierna, med hänsyn till osäkerheten deraf att ingångna aftal om tomtupplåtelser komme att vederbörligen medelst byggnadsskyldighetens fullgörande och köpeskillingens fulla inbetalande af tomtinnehafvare fullföljas, ansett mindre lämpligt, att statsverket skulle åtaga sig att förskottsvis utbetala betingade köpeskillingsbelopp, som kanske aldrig komme att inflyta. Enligt kollegiernas mening syntes det lämpligast kunna få bero på Kongl. Maj:ts pröfning, i hvad mån köpeskillingarne skulle tillgodokomma det blifvande samhället eller användas till inköp af skogbärande eller för skogsbörd tjenlig mark.

I öfrigt hade kollegierna ansett att, utom de föreslagna ändringarna i bestämmelserna om den andel af köpeskillingen, som vid upplåtelse af tomt borde erläggas, och om tiden för byggnadsskyldighetens fullgörande, jemväl ett förtydligande af stadgandet rörande äfventyret för underlåten köpeskillingsliqvid lämpligen borde ske till öfverensstämmelse med den af Kongl. Maj:ts befallningshafvande åt detta stadgande gifna tolkning, hvarjemte kollegierna hållit före, att, på sätt statsutskottet vid 1898 års riksdag föreslagit, det borde bestämmas, att tomt å inmutadt område eller utmål ej finge försäljas, förr än rätten till grufdrift derstädes upphört.

I en den 14 sistlidne mars till Kongl. Maj:t ingifven skrift hade bolaget, med erinran att mot förslaget att använda sistberörda område till byggnadstomter blifvit anmärkt, att åtskilliga inmutningar vore belägna å detta område, förklarat, att bolaget, för att icke denna omständighet skulle utgöra hinder för områdets användande i nämnda syfte, beslutit att, i den

mån sådant utan intrång i bolagets redan uppgjorda brytningsplan kunde ske, afstå från alla å området belägna inmutningar under förutsättning att bolaget erhölle visshet, att ingen annan kunde få möjlighet att derstädes göra nya inmutningar. En del af ifrågavande inmutningar vore emellertid så belägna, att bolaget icke utan väsentlig rubbning af den fastställda brytningsplanen och dermed följande afbräck för bolagets grufdrift kunde afstå från deras tillgodogörande. Det så kallade Kaptenslagret, hvars bearbetande norr om Tingvallskullespåret bolaget påbörjat, sträckte sig nemligen söder om spåret in å ifrågavarande område, och bolaget hade ordnat sin verksamhet för att följa malmsträckningen in å detta område och kunde af sådan anledning icke afstå från de inmutningar, hvilka vid blifvande utmålsläggning bolaget tänkt sig skola erhålla de gränser, som å en skriften bilagd karta funnes utmärkta med gröna linier. Af den mark inom den så kallade stadsplanen, hvilken vore belägen inom de å kartan utmärkta gröna linierna, vore det emellertid icke nödvändigt för bolaget att för sin rörelse ofvan jord förfoga öfver större del än den, som å kartan vore betecknad med röda, punkterade gränslinier. Möjligt vore ock, att det för bolagets rörelse framdeles kunde visa sig tillräckligt att ofvan jord disponera öfver endast den mark, som innefattas inom de å kartan uppdragna hela, röda linier, och ville bolaget i sådant fall åtnöja sig dermed.

Bolaget ville alltså gifva tillkänna, att bolaget afstode från alla inom den så kallade stadsplanens område belägna inmutningar med undantag af dem, hvilkas gränser, när de utmålslagts, fölle inom det å nyssnämnda karta med gröna linier utmärkta område, samt att bolaget i fråga om detta områdes användande ofvan jord underkastade sig nu omförmälda inskränkning, dock under förutsättning att ingen annan erhölle möjlighet att inom gränserna för den så kallade stadsplanens område göra någon inmutning.

I utlåtande af den 24 sistlidne mars hade domänstyrelsen, med öfverlemnande af vederbörande öfverjägmästares yttrande, hemstält, att å det till bebyggande af enskilde afsedda område måtte genom Kongl. Maj:ts befallningshafvandes försorg efter öfverjägmästarens hörande afsättas en tomt till bostadsplats för en vid Malmberget behöflig skogsbevakare.

Slutligen hade i skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 8 nästlidne april aktiebolaget Gellivare Malmfält, under åberopande af sin skrift i ärendet af den 14 nästförutgångne mars, af förekommen anledning ytterligare gifvit till känna:

dels att bolaget afstode från samtliga de bolaget tillhöriga inmutningar, hvilkas inmutningspunkter vore belägna inom gränserna för den

så kallade stadsplanen, under förutsättning att bolaget erhölle visshet, att ingen annan kunde få möjlighet att derstädes göra någon inmutning;

dels att bolaget i fråga om sina öfriga inmutningar förpligtade sig att vid blifvande utmålsläggningar icke begära, att gränserna för något utmål sträcktes in å området för den så kallade stadsplanen;

dels ock att samtliga de af civilingeniören G. Thisell uttagna mutsedlar rörande område å Malmberget blifvit öfverlåtna å bolaget, hvadan allt, som i ärendet anförts beträffande bolagets inmutningar, egde tillämplighet jemväl å de af Thisell gjorda inmutningarna.

För egen del hade departementschefen anfört, att såsom redan tillförene upprepade gånger framhållits, kräfde frågan om ordnandet af bosättningsförhållandena vid Gellivare Malmberg ovilkorligen att snarast möjligt vinna sin lösning. Vid frågans behandling inom Riksdagen nästlidet år hade jemväl detta från alla håll erkänts, men mot det då af Kongl. Maj:t framlagda förslaget till frågans lösning hade i åtskilliga afseenden framstälts anmärkningar, hvilka föranledt, att förslaget, ehuru detsamma med endast vissa smärre ändringar beträffande upplåtelsevilkoren af statsutskottet förordats till antagande, ej vunnit Riksdagens bifall.

De hufvudsakligaste anmärkningar, som mot förslaget framförts, hade gält dels och i främsta rummet, att det område, som afsetts att på arrende till bolaget upplåtas, vore väsentligt större, än som kunde vara för bolaget behöfligt, dels att tiden för arrendeupplåtelsen skulle vara för långt tilltagen, dels ock att tillräcklig utredning saknades angående beskaffenheten af och dispositionsrätten till den mark, som ifrågasatts att, fördelad i tomter, till enskilde under eganderätt afyttras.

Beträffande först storleken af det till utarrendering åt bolaget afsedda område ville departementschefen, under åberopande af hvad han i sådant afseende anfört vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t den 24 mars nästlidet år, nu endast ånyo framhålla, att, enligt hvad de i ärendet hörda myndigheter förklarat, det näppeligen läte sig göra att åstadkomma en fullt nöjaktig utredning angående huru stor del eller hvilka särskilda delar af det af bolaget först begärda området kunde anses för bolagets verksamhet oundgängligen erfordras. Vid sådant förhållande hade den ändamålsenligaste utvägen synts vara, att, sedan till upplåtelse åt enskilde afsatts en viss areal af den derför lämpligast belägna mark inom området, återstoden deraf med de inskränkningar, som af de i ärendet hörda myndigheter föreslagits, utarrenderades åt bolaget, men att deremot vid upplåtelsen meddelades sådana vilkor och bestämmelser, att det allmännas intresse gent emot bolagets blefve behörigen tillgodosedt. Nu hade emellertid bolaget, för att underlätta frågans lösning, afstått från

dispositionsrätt till all den mark inom det förut af bolaget begärda området, som bolaget funnit sig icke under den närmaste framtiden oundgängligen behöfva för ett ändamålsenligt bedrifvande af sin rörelse, samt vidhållit sin ansökning endast i fråga om en sammanlagd areal af 619,784 hektar af sagda område. Någon anmärkning derom, att jemväl sistberörda areal skulle vara väsentligen större, än som för bolaget erfordrades dels för ändamålsenligt bedrifvande af dess affärsrörelse, dels ock för beredande af lämpligt belägna bostadsplatser åt i bolagets tjenst anstälde eller eljest af bolaget beroende personer, ansåge departementschefen ej med fog kunna framställas. Från det nu senast ifrågasatta området borde i allt fall, såsom vederbörande myndigheter föreslagit, undantagas dels sådana delar af området, hvilka till äfventyrs redan blifvit af kronan i vederbörlig ordning upplåtna åt andra, dels ock den del af området, som i jernvägsstyrelsens utlåtande den 17 mars 1898 uppgifvits vara för jernvägens behof erforderlig, dock, hvad anginge sistberörda del af området, med de rättigheter och skyldigheter för bolaget i afseende å de byggnader, bolaget kunde erhålla tillstånd att derå hafva uppförda, som af jernvägsstyrelsen i sådant hänseende föreslagits.

I den till nästlidet års Riksdag i förevarande ämne aflåtna proposition hade upptagits bland de för arrendeupplåtelsen åt bolaget föreslagna vilkor tre punkter, enligt hvilka, derest Gellivare kommun för uppförande af allmänna hus hade behof att använda någon del af det under bolagets arrende inbegripna område eller kommunen för annat ändamål än uppförande af allmänna hus hade behof af någon del af området eller derest för idkande af annan rörelse eller yrke än grufbrytning upplåtelse inom området af tomtplats för bebyggande önskades af annan än bolaget, bolaget skulle vara pligtigt att under vissa vilkor upplåta erforderlig mark, allt med viss pröfningsrätt för Kongl. Maj:ts befallningshafvande. Då bolaget nu icke begärt att få på arrende öfvertaga mer än omkring hälften af den areal, som enligt nyssnämnda proposition föreslagits till upplåtande åt bolaget, kunde nyssnämnda tre punkter såsom numera öfverflödiga utgå, och detta med så mycket större skäl som enligt en annan punkt bolaget skulle, om af någon anledning det nu eller framdeles skulle visa sig angeläget, att någon sådan del af området, som för bolaget icke vore oundgängligen behöflig, från bolagets arrenderätt undantoges, vara skyldigt underkasta sig Kongl. Maj:ts bestämmande härutinnan. Bland de förut föreslagna upplåtelsevilkoren kunde äfven den punkt utgå, som ålade bolaget att öfvervaka och i första hand ansvara för, att helsovårdsstadgans föreskrifter samt andra till den allmänna sundhetens befrämjande gifna bestämmelser iakttoges inom det område, som till bolaget upplåtes.

Deremot borde som uttryckligt vilkor för arrendeupplåtelsen stadgas, att bolaget, innan det till upplåtelse på arrende föreslagna området finge af bolaget tillträdas, skulle hafva genom lagligen gällande handling, som till Kongl. Maj:ts befallningshafvande öfverlemnades, förbundit sig ej mindre att afstå från samtliga de bolaget tillhöriga inmutningar, hvilkas inmutningspunkter vore belägna inom gränserna för det område, som vore afsedt att för bebyggande åt enskilde med eganderätt upplåtas, än äfven att i fråga om sina öfriga inmutningar vid blifvande utmålsläggningar icke begära, att gränserna för något utmål sträcktes in å nyssnämnda område.

Hvad derefter anginge tiden för arrendeupplåtelsen, inskränkte sig departementschefen till att erinra, att för en så omfattande affärsrörelse som bolagets måste erfordras anläggningar, afsedda för längre tid, och att det för den skull vore för bolaget vigtigt att få så lång upplåtelsetid som möjligt. Någon betänklighet vid att bestämma denna tid till femtio år syntes ej böra möta, då tillika föreskrefves, att arrendeskillingen skulle bestämmas endast för en tid af tio år i sänder, hvarigenom betryggande garanti vunnes, att kronan under hela arrendetiden erhölle nöjaktig afkastning af sitt fastighetskapital, äfven om en förhöjning i jordens värde skulle under tiden inträffa.

Vidkommande slutligen beskaffenheten af och dispositionsrätten till det område, som skulle för bebyggande åt enskilde upplåtas, påpekade departementschefen, att, enligt hvad den härutinnan förebragta utredning gåfve vid handen, detta område vore afsatt å den för ändamålet lämpligast belägna plats å södra sluttningen af Malmberget samt så rundligt tilltaget, att, äfven om den sankmark, som funnes inom området och som ju vore afsedd att torrläggas, till en början icke toges i anspråk för bebyggande, området dock måste anses vara för en lång följd af år tillräckligt för tillgodoseende af behofvet af tomtplatser till bebyggande för enskilde vid Malmberget. Då bolaget afstått från rätten till de inom området befintliga inmutningar, bland hvilka de, som förut innehafts af annan person, numera öfverlåtits å bolaget, kunde det så kallade stadsplansområdet, innefattande en areal af 145,192 hektar, i sin helhet upplåtas till försäljning åt enskilde med undantag allenast af det område, utgörande 6,482 har, som erfordrades för jernvägsstyrelsens behof, äfvensom en tomt, hvilken, i enlighet med hvad domänstyrelsen hemstält, borde afsättas till bostadsplats för en skogsbevakare och tills vidare undantagas från försäljning.

I sin senast i ämnet gjorda framställning hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande närmare utvecklat, huru Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge böra i åtskilliga hänseenden förfaras vid upplåtelse af tomtplatser å merberörda område. De grunder, Kongl. Maj:ts befallningshafvande an-

sett böra härvid följas, syntes departementschefen välbetänkta och egnade att befrämja det syfte, som med upplåtelserna afsåges. Meddelande af särskilda bestämmelser i omförmälda hänseenden borde icke erfordras, utan syntes lämpligast vara, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande egde härvid efter omständigheterna förfara.

Till en af de i fråga om tomtupplåtelserna föreslagna bestämmelserna syntes ett tillägg erforderligt. Enligt denna skulle nemligen förslag till köpeskilling för de särskilda tomterna, samtidigt för alla tomterna, uppgöras af vederbörande revirförvaltare och en af Kongl. Maj:ts befallningshafvande utsedd person. Den värdebestämning, som sålunda komme till stånd, vore visserligen endast ett förslag, men dock i så måtto bindande för Kongl. Maj:ts befallningshafvande, att tomten icke finge af Kongl. Maj:ts befallningshafvande upplåtas till lägre pris än den på sådant sätt föreslagna köpeskillingen. Nu kunde det lätteligen tänkas inträffa, att de båda värderingsmännen stannade i olika meningar rörande värdet å någon tomt och att således något gemensamt förslag icke kunde komma till stånd. För sådant fall syntes skyldighet böra åläggas de båda värderingsmännen att tillkalla en tredje, och borde deras valrätt lämpligen begränsas till någon af de utaf länets landsting eller hushållningssällskap utsedde uppskattningsmän vid arrendevärderingar.

Beträffande dispositionen af inflytande köpeskillingar för försålda tomter funne sig departementschefen, med föranledande af de i sådant afseende af arbetarnes representanter vid förenämnda sammanträde inför Kongl. Maj:ts befallningshafvande uttalade önskemål, böra tillstyrka, att, i öfverensstämmelse med hvad förut i vissa fall medgifvits vid upplåtelse af kronomark, afsedd till bostadsplatser för enskilde, de inflytande köpeskillingarne finge, tills vidare och intill dess annorlunda kunde varda af Kongl. Maj:t bestämdt, användas till bestridande af sådana utgifter, som funnes erforderliga för områdets behöriga ordnande, för hvilket ändamål medlen borde, på sätt Kongl. Maj:ts befallningshafvande föreslagit, till en början och innan municipalsamhälle på platsen bildats, af Kongl. Maj:ts befallningshafvande disponeras för att, när municipalstyrelse kommit till stånd, omhändertagas af denna.

Hvad åter anginge det vid nyssberörda sammanträde jemväl framstälda förslag, att statsverket skulle åtaga sig att, i den mån upplåtelserna af tomter komme att ske, förskottsvis utbetala de betingade köpeskillingarne till användning för det å området uppkommande samhällets behof, hvarefter de belopp, som statsverket sålunda kunde komma att förskjuta, sedermera skulle ersättas af köpeskillingarne, när dessa i sin helhet inflöte, funne

departementschefen, som delade de af kollegierna mot ett sådant förfarande uttalade betänkligheter, sagda förslag icke böra bifallas.

På grund af hvad departementschefen sålunda anfört hemstälde han, som i öfriga, nu icke särskildt vidrörda punkter anslöte sig till kollegiernas mening, att Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen afgifva det förslag föreliggande proposition innefattar.

I afseende å förevarande, till statsutskottet remitterade proposition får utskottet till en början erinra, att, på sätt af statsutskottet i utlåtandet öfver Kongl. Maj:ts till nästlidet års Riksdag aflåtna framställning i detta ämne jemväl framhållits, det är af största vigt, att ifrågavarande angelägenheter varda med det snaraste ordnade. De skäl, som till stöd för en sådan uppfattning af 1898 års statsutskott anfördes, torde efter de närmare upplysningar, som sedermera erhållits angående missförhållandena vid Gellivare, hafva vunnit ökad styrka. Särskildt får utskottet erinra om hurusom Riksdagens revisorer, med anledning af verkställdt besök vid Gellivare, framhållit, att det måste vara af största vigt att kraftiga åtgärder med det snaraste vidtoges för ordnande af förhållandena vid Malmberget. Med afseende härå och *då* de anmärkningar, som af nästlidet års statsutskott framställdes mot det vid samma års riksdag afgifna förslaget i detta ämne, blifvit i det nu föreliggande iakttagna, *då* den under ärendets behandling inom Riksdagen gjorda erinran beträffande storleken af det område, som är afsedt att till bolaget upplåtas, gifvit anledning till en betydlig inskränkning i detta område, *och då* jemväl öfriga invändningar mot 1898 års förslag dels blifvit bemötta, dels föranledt rättelser och förändrade bestämmelser, finner utskottet sig böra i hufvudsak förorda Kongl. Maj:ts nu framlagda proposition i ämnet.

I Kongl. Maj:ts förslag om hvad som bör iakttagas vid det ifrågavarande planlagda, för bebyggande af enskilda afsedda områdets upplåtande, förekommer, att förslag till köpeskilling för de särskilda tomterna skall uppgöras samtidigt för alla tomterna. Härvid har utskottet velat erinra, att då det otvifvelaktigt vore förmånligt om bebyggandet koncentrerades å vissa delar af området, hvarigenom kostnaderna för vägars anläggning och underhåll m. m. kunde minskas, det förefaller, som om till en början endast sammanhängande tomter å området borde till försäljning utbjudas, der ej redan uppförda byggnader eller andra anledningar skulle förorsaka ett motsatt förfarande. Vid sådant förhållande synes ej erforderligt att, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, alla tomterna samtidigt åsättas köpevärde, hvilket måhända skulle befrämja tomtspekulation och i öfrigt ur ekonomisk synpunkt torde vara så

mycket otjenligare, som i den mån platsen bebygges och samhället utvecklar sig, tomtvärdet antagligen måste komma att ej oväsentligt stiga. Utskottet anser alltså, att föreskriften härom bör utgå.

Beträffande köpeskillingarna för tomterna å detta område, har Kongl. Maj:t föreslagit, att de efter afdrag af vissa kostnader må, tills vidare och intill dess annorlunda kan varda af Kongl. Maj:t bestämdt, användas till bestridande af sådana utgifter, som finnas erforderliga för områdets behöriga ordnande.

Mot denna bestämmelse, som icke förekom i Kongl. Maj:ts förslag i ämnet till nästlidet års Riksdag och som innebär ett frångående från den hittills i allmänhet följda åsigten om dispositionen af köpeskillingar för försåld kronomark, har utskottet haft vissa betänkligheter. Men då det torde vara af vigt, att inga medel försummas, som kunna bidraga till att ifrågavarande område varder så snart som möjligt ordnadt, har utskottet icke velat motsätta sig hvad Kongl. Maj:t i detta afseende föreslagit, helst utskottet antager, att Kongl. Maj:t icke lärer underlåta att, så snart omständigheterna sådant medgifva, enligt det derom gjorda förbehållet, bestämma om köpeskillingarnes indragande till statsverket.

På grund af hvad sålunda förekommit får utskottet hemställa,

att Riksdagen må med hufvudsakligt bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit medgifva,

dels att af den kronan vid afvittringen i Gellivare socken tillfallna öfverloppsmark må till aktiebolaget Gellivare Malmfält på arrende under en tid af femtio år upplåtas det område, som, innefattande en areal af 619,784 hektar, finnes omförmäldt i bolagets skrift af den 8 december 1898 och å den vid samma skrift fogade karta till sina gränser närmare angifvet — dock med undantag af dels sådana delar af området, hvilka till äfventyrs redan blifvit af kronan i vederbörlig ordning upplåtna till andra, dels ock den del af området, som i jernvägsstyrelsens utlåtande den 17 mars 1898 uppgifvits vara för jernvägens behof erforderlig och som å den vid sagda utlåtande fogade ritning innefattas inom de med bokstäfverna d, e, f, g, h, i, s, d betecknade linier, med rätt för bolaget att såsom hittills å sistnämnda del af området afgiftsfritt begagna den mark, hvilken af bolagets redan befintliga byggnader upptages eller som kan komma att ytterligare tagas i anspråk för byggnader, som bolaget framdeles

kan få styrelsens tillstånd att uppföra, dock mot förpligtelse för bolaget ej mindre att i fråga om användningen af berörda mark underkasta sig samma bestämmelser, som i liknande fall af styrelsen pläga fastställas för andra trafikanter, hvilka fått mark af jernvägsområde sig upplåten, än ock att till styrelsen återställa samma mark, i den mån den blifver för bolagets malmlastning obehöflig eller kan för jernvägens anläggningar erfordras, — samt under följande vilkor:

att bolaget skall för ifrågavarande mark årligen senast den 14 mars erlägga arrende till belopp, som Kongl. Maj:t på gemensamt förslag af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län, öfverjägmästaren i Norrbottens distrikt och bergmästaren i norra bergmästaredistriktet bestämmer för en tid af tio år i sänder;

att hus och byggnader, som vid den tid, då bolagets arrenderätt inträder, finnas vara utan särskild från kronans sida gjord upplåtelse på området uppförda af andra än bolaget, under arrendetiden må af egarne bibehållas tillika med nödigt tomtutrymme, hvilket senare i händelse af tvist skall bestämmas af Kongl. Maj:ts befallningshafvande, mot det att egarne till bolaget erlägga årlig afgäld, motsvarande den del af den bolaget åliggande arrendeskilling, som å tomten belöper efter förhållandet mellan dennas areal samt hela det till bolaget upplåtna områdets ytinnehåll, dock med skyldighet för innehafvare af dylik lägenhet att afträda densamma, derest sådant kan finnas erforderligt vare sig med hänsyn till bolagets behof af utrymme för sin rörelse, af helsovårdshänsyn eller för åstadkommande af ordnad byggnadsverksamhet; skolande egare af sådan lägenhet jemväl vara skyldig att afträda densamma i det fall, att å lägenheten inhysas personer, hvilka föra ett sådant lefnadssätt, att fara deraf uppstår för allmän ordning och sedlighet;

att i sistberörda fall lägenhetens egare skall vara skyldig afträda densamma utan lösen, dock med rätt att inom viss, af Kongl. Maj:ts befallningshafvande bestämd tid bortföra af honom derå uppförda byggnader, hvaremot i öfriga fall lösen för byggnadernas värde skall af bolaget erläggas samt vid brist af åsämjande bestämmas af gode

män; skolande det tillkomma Kongl. Maj:ts befallningshafvande att i händelse af tvist afgöra fråga om skyldighet att afträda lägenhet i fall, som i denna och nästföregående punkt omförmälas;

att hvad i § 3 mom. 1 af gällande grufvestadga finnes föreskrifvet icke må ega tillämpning å hus, tomtplats eller trädgård, som befinnes å det till bolaget upplåtna område, derest icke Kongl. Maj:ts befallningshafvande i särskildt fall finner sådana omständigheter föreligga, att inmutning icke må ske närmare någon viss på området befintlig byggnad, tomtplats eller trädgård, än hvad omförmälda § i grufvestadgan angifver;

att, om bolaget nedlägger grufrörelsen eller bedrifver densamma i väsentligen minskad omfattning, det skall ankomma på Kongl. Maj:t att förklara bolagets arrenderätt upphäfd antingen helt och hållet eller till någon del af området, hvarjemte, för den händelse grufdrift af annan än bolaget kommer att idkas inom området och för sådan af annan idkad grufdrift utrymme utöfver sedvanliga utmål visar sig behöfligt, Kongl. Maj:t må ega bestämma, att bolaget skall afstå hvad som för ändamålet kan anses erforderligt och skäligt; skolande i fall, som i denna punkt afses, proportionerlig minskning af bolagets arrendeafgift ega rum;

att bolaget skall vara skyldigt att utan särskild ersättning af området afstå hvad som enligt Kongl. Maj:ts beprövande kan finnas erforderligt för anläggning af allmän väg eller till utrymme för jernväg eller för dess drift erforderliga anläggningar och anordningar;

att, om af anledning, som förut icke blifvit nämnd, det nu eller framdeles skulle visa sig angeläget, att någon sådan del af området, som för bolaget icke är oundgängligen behöflig, från bolagets arrenderätt undantages, bolaget skall vara skyldigt underkasta sig Kongl. Maj:ts bestämmande härutinnan;

att bolaget skall öfvervaka, att åverkan icke sker å den växande skogen inom området, samt i sin mån söka att till laga ansvar befordra dem, som till dylik åverkan göra sig skyldiga;

att bolaget på grund af nu ifrågavarande arrende icke skall ega annan rätt till skogen å området, än att bolaget må dels, efter anvisning af vederbörande skogstjensteman och derest från skogsvårdens synpunkt hinder icke möter, erhålla nödigt byggnadstimmer till pris, som af domänstyrelsen bestämmes, dels ock afrödja skog, som finnes å tomtplats, mot ersättning, som domänstyrelsen likaledes bestämmer;

att bolaget skall tillhandahålla Kongl. Maj:ts befallningshafvande erforderliga medel för aflönande af den polisstyrka, som till ordningens vidmagthållande å Malmberget och närmaste derintill belägna område af Kongl. Maj:ts befallningshafvande förordnas;

att den enligt gällande grufvestadga jordegare tillhörande rätt beträffande fyndigheters tillgodogörande icke på grund af nu ifrågavarande arrende må tillkomma bolaget;

att bolagets arrenderätt icke får af bolaget å annan öfverlåtas, med mindre Kongl. Maj:t sådant medgifver; samt

att bolaget, innan det till upplåtelse på arrende föreslagna området får af bolaget tillträdas, skall hafva genom lagligen gällande handling, som till Kongl. Maj:ts befallningshafvande öfverlemnas, förbundit sig ej mindre att afstå från samtliga de bolaget tillhöriga inmutningar, hvilkas inmutningspunkter äro belägna inom gränserna för nedan omförmälda, å den af ingeniören H. Wennerström under januari månad år 1898 upprättade karta med litt. x betecknade område, än äfven att i fråga om sina öfriga inmutningar vid blifvande utmålsläggningar icke begära, att gränserna för något utmål sträckas in å nyssnämnda område;

dels att det i bolagets skrift den 29 maj 1897 omförmälda, å den vid skriften fogade karta med litt. x betecknade, af ingeniören Wennerström under januari månad år 1898 å karta planlagda område om 145,192 hektar må — med undantag af den del af området, som jernvägsstyrelsen enligt dess utlåtande den 17 mars 1898 af anförda skäl ansett böra för kronans räkning bibehållas och som å den vid samma utlåtande

fogade ritning innefattas inom de med bokstäfverna v, s, k, o, l, r, q, v betecknade linier — från kronans mark afskiljas samt i hufvudsaklig enlighet med omförmälda, af Wennerström uppgjorda regleringsplan, sedan en lämplig tomt till bostadsplats för en skogsbevakare afsatts, fördeladt i tomter, för bebyggande åt enskilde med eganderätt upplåtas under iakttagande,

att förslag till köpeskilling för de särskilda tomterna skall uppgöras af vederbörande revirförvaltare och en af Kongl. Maj:ts befallningshafvande utsedd person, hvarvid särskildt värde bör åsättas å tomt befintlig skog och särskildt värde sjelfva jorden; skolande värderingsmännen, der de stanna i olika meningar rörande värdet af någon tomt, till tredje värderingsman tillkalla någon af de utaf länets landsting eller hushållningssällskap utsedde uppskattningsmän för arrendevärderingar;

att tomt derefter må af Kongl. Maj:ts befallningshafvande till pris, motsvarande minst den på nämnda sätt föreslagna köpeskillingen, upplåtas till den, som hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande anmäler sig till erhållande af sådan tomt och dervid erlägger värdet för å tomten befintlig skog jemte en femtedel af köpeskillingen för jorden;

att den, åt hvilken tomt upplåtes, skall vara skyldig att, under iakttagande af de särskilda föreskrifter, som med afseende å områdets ordnande och bebyggande kunna varda honom af Kongl. Maj:ts befallningshafvande vid upplåtelsen meddelade, inom två år från upplåtelsen hafva å tomten påbörjat samt inom ytterligare tre år fullbordat boningshus, salubod eller annan dermed jemförlig byggnad; vid äfventyr, om det försummas, att tomtinnehafvaren skall vara sin rätt till tomten och den derför erlagda andel af köpeskillingen förlustig;

att tomtinnehafvare skall vid enahanda äfventyr, sedan han inom den förelagda tiden af fem år fullgjort hvad honom i fråga om tomtens bebyggande ålegat, sist vid utgången af nämnda tid vara skyldig erlägga återstoden af köpeskillingen; samt

att, sedan byggnadsskyldigheten blifvit behörigen fullgjord och köpeskillingen till fullo guldits, köpebref

å tomt må af Kongl. Maj:ts befallningshafvande för tomtinnehafvaren utfärdas;

dels och att köpeskillingarne för tomterna å sistberörda område, efter afdrag af kostnaden för den af ingeniören Wennerström i januari månad år 1898 uppgjorda regleringsplan jemte beskrifning öfver området, må, tills vidare och intill dess annorlunda kan varda af Kongl. Maj:t bestämdt, användas till bestridande af sådana utgifter, som finnas erforderliga för områdets behöriga ordnande, samt för sådant ändamål, till en början och innan municipalsamhälle på platsen bildats, af Kongl. Maj:ts befallningshafvande disponeras för att, när municipalstyrelse kommit till stånd, omhändertagas af denna.

Stockholm den 8 maj 1899.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm 1899. Kungl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner.